

دوره یازدهم قانون گذاری

جلسه ۱۰۹

صورت مشروح

مذاکرات مجلس

بانضمام متن قوانین

یکشنبه ۲۵ شهریور ماه ۱۳۱۸

شماره مسلسل - ۷۸۸

چاپخانه مجلس

مذاکرات مجلس

صورت مجلس روز یکشنبه ۲۵ شهریور ماه ۱۳۱۸

فهرست مطالب:

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - تقدیم و تصویب لایحه مربوط به خرید کتونی از حکام کالاهای مورد احتیاج عامه
- ۳ - شور و تصویب لایحه پرداخت واد شهر داری برای توسعه برق
- ۴ - شور و تصویب لایحه اجازه پرداخت واد جهت - اخذ ان کورسین جدید
- ۵ - شور و تصویب لایحه آیین دادرسی مدنی
- ۶ - شور و تصویب لایحه تصویب تقسیم محمولات دولت و وزارت
- ۷ - تصویب آیین دادرسی
- ۸ - مواقع و ساعات جلسه

(مجلس یکساعت پیش از ظهر بر ریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید)

صورت مجلس یکشنبه ۲۲ شهریور ماه ۱۳۱۸ (منشی) قرائت صورت جلسه

۱ - تصویب صورت مجلس

رئیس - آقای حیدری

حیدری - آقای ناهید را غایب بی اجازه نوشته اند در صورتیکه در جلسه گذشته ایشان مرخص بودند و اجازه هم خواسته اند بکنیم بیرون غرض داده شده است امر بفرمائید اصلاح شود

رئیس - اصلاح میشود. در صورت مجلس نظری نیست (خیر) صورت مجلس تصویب شد

۲ - تقدیم و تصویب لایحه مربوط به خرید کتونی از حکام کالاهای مورد احتیاج عامه

وزیر دارائی - با اینکه آقایان همه مستحضر هستند

که در کشور ما همیشه بقدر لزوم اجناسی که باید از خارج وارد شود بوده و تصویب کردیم که کشوری باشد که باین اندازه اجناس مورد احتیاج حاضر و موجود داشته باشد و همچنین تمام اقدامات از طرف دولت بعمل آمده است اجناس را که لازم داریم از خارج مرتباً بخریم و معذلت بعضی اشخاص که همیشه عادت کرده اند در این مواقع سوء استفاده بکنند مشغول هستند و اجناس را بخرند و فروش میکنند و در افواه اینطور وانمود میکنند که شاید اجناس کم برسد و بعبارة آخری احتکار میکنند این است که بموجب لایحه پیشنهادی برای جلوگیری از اینگونه اقدامات اختیارات قانونی بهیشت

چشم عین مذاکرات مشروح یکشنبه و دوشنبه ۲۲ و ۲۳ شهریور ماه ۱۳۱۸

اداره تدوین و تحریر صورت مجلس

غائبین با اجازه - آقایان نوری - امیر ابراهیمی - قاضی - فدوی - اقبال - محمد ضیائی - زهری - محمد تقی اسفندیاری - مؤید قوامی

غائبین با اجازه - آقایان نوری - امیر ابراهیمی - قاضی - فدوی - اقبال - محمد ضیائی - زهری - محمد تقی اسفندیاری - مؤید قوامی
غائبین با اجازه - آقایان نوری - امیر ابراهیمی - قاضی - فدوی - اقبال - محمد ضیائی - زهری - محمد تقی اسفندیاری - مؤید قوامی
غائبین با اجازه - آقایان نوری - امیر ابراهیمی - قاضی - فدوی - اقبال - محمد ضیائی - زهری - محمد تقی اسفندیاری - مؤید قوامی

وزراء داده میشود که يك مقرراتی وضع کنند و از اینگونه تشبثات جلوگیری کامل بعمل آید

(لایحه تقدیمی آقای وزیر دارائی بهار زیر خوانده شد) مجلس شورای ملی - چون برای جلوگیری از احتکار و گران فروشی کالاهای مورد احتیاج عمومی کشور وضع مقرراتی ضرورت دارد لذا لایحه ذیل را که مشتمل بر دو ماده است تقدیم و بقید در فوریت تقاضای تصویب آنرا دارد . ماده اول - هیئت وزیران مجاز است از تاریخ تصویب این قانون تا یکسال برای جلوگیری از احتکار و گران فروشی کالاهای مورد احتیاج کشور مقرراتی وضع و بموقع اجرا گذارد .

ماده دوم - متخلفین از مقررات مذکور در ماده اول بحسب تادیبی از ۲ تا ۶ ماه و جریمه نقدی از هزار تا ده هزار ریال و یا یکی از این دو مجازات محکوم خواهند شد . رئیس - مذاکره در فوریت است آقایانیکه با فوریت اول موافقت قیام فرمایند

(اکثر برخاستند)

رئیس - تصویب شد - آقایانی که با فوریت دوم موافقت دارند قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . مذاکرات در کلیات است . آقای ملک مدنی

ملک مدنی - بعقیده بنده تهیه این لایحه خیلی لازم بود زیرا در این چند روزه دیده میشد بعضی اشخاصیکه افکار خوبی ندارند همیشه در این نوع موارد سوء استفاده می کنند از موقع سوء استفاده میکنند و يك احتکار هائی شروع کرده بودند در حالی که خوشبختانه در کشور ما کالاهائی که مورد احتیاج است باندازه کفایت موجود است و دولت بیدار حاضر يك پیش بینی هائی برای رفع احتیاجات عامه در نظر دارد و بعقیده بنده این لایحه لزوم داشت و این عرایض بنده هم برای این است که این نوع اشخاص بدانند که دولت قوی اجازه نمیدهد که آنها مثل ادوار گذشته

که يك خرج و مرج هائی بود يك سوء استفاده هائی بکنند و يك کالاهائی که ده ریال قیمتش هست بصدریال بفروشد و نسبت به مردم اجحافاتی بکنند همینطور که در شهر طهران اخیراً شهر داری يك اقداماتی برای جلوگیری از اجحافات میوه فروشها و بعضی کالاهای مورد احتیاج نموده و فوق العاده مؤثر واقع شده است و الان محسوس است پیش آفایان که صد درصد در قیمت میوه هائی که مورد احتیاج مردم است تخفیف پیدا شده و بنده میخواستم تشکر کنم که یکی از اقدامات خوبی است که شده است و باید جداً جلوگیری شود زیرا اگر چنانچه روی يك نظریات بدی دارند سوء استفاده میکنند البته باید جلوگیری کرد که سایرین هم سوء استفاده نکنند در صورتی که پول هم در کشور ما فحش معلوم است و تمام کالاهای هم کالاهائی است که قبل از این وضعیت اخیر دنیا بکشور ما وارد شده است و باید با يك منافع عادلانه مصرف کنند زیرا استطاعت مردم ایجاد نمیکند که آنها يك استفاده های نامشروعی بکنند و همینطور که در لایحه يك مجازات خیلی سختی در نظر گرفته شده در اینجا هم هیئت محترم دولت در نظر بگیرند همیقدر که دو نفر متخلف مجازات شد سایرین عبرت خواهند گرفت

رئیس - رای گرفته می شود بفرود در شور سواد موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد ماده اول قرائت میشود

ماده اول - هیئت وزیران مجاز است از تاریخ تصویب این قانون تا یکسال برای جلوگیری از احتکار و گران فروشی کالاهای مورد احتیاج کشور مقرراتی وضع و بموقع اجرا گذارد

رئیس - آقای طباطبائی

طباطبائی - بنده خواستم آقای وزیر دارائی توضیح بفرمایند که مراد کالاهای خارجی است یا عموم کالاهاست چون در لایحه توضیح نشده که داخلی است یا خارجی وزیر دارائی - چون مطلق نوشته شده البته مقصود هر نوع کالائی است

رئیس - آقای روحی

روحی - بنده خواستم تذکر بدهم به همکار خودم که نقد و سایر چیز هائی که در انحصار دولت است بموجب قوانینی که گذشته است پیش بینی شده که کسی حق احتکار ندارد وزیر دارائی - مقصود از کالائی که اینجا نوشته شده کالا بطور عموم است

رئیس - موافقین باماده اول قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد ماده دوم

ماده دوم - متخلفین از مقررات مذکور در ماده اول بحسب تادیبی از ۲ تا ۶ ماه و جریمه نقدی از هزار تا ده هزار ریال و یا یکی از این دو مجازات محکوم خواهند شد

رئیس - آقای کیخسرو شاهرخ

کیخسرو شاهرخ - راجع باین جریمه که اینجا قید کرده اند چون معلوم نیست تخلف تا چه اندازه باید باشد ممکن است تخلفی کرده باشند که خیلی بیش از اینها جریمه لازم داشته باشد ولی اینجا عدد ذکر کرده است چون فعلاً بعضی اقدامات اینجا میشود که با آن نظر مقدسی که اغلب جنسیت همایون شاهنشاهی برای آسایش عموم دارند و هیئت دولت کمال جدیت را برای اجرا میکنند معذک يك قسمت اشخاصی هستند که هیچ ترحمی بحال مردم نمی کنند گران میفروشند احتکار میکنند . خوب اینجا نوشته از هزار ریال تا ده هزار ریال جریمه باید بدهند ولی يك کسی احتکار میکند و صد ها هزار ریال استفاده میکند او هم جریمه اش همیقدر خواهد بود؟ وزیر دادگستری - اینجا بنده راجع به ماده دوم باید توضیح عرض کنم که این در صورتی است که متخلف از ماده

يك شده باشد والا بدیهی است اگر تخلفات دیگری بشود چون قوانین دیگری هم هست مطابق آنها عمل خواهد شد یعنی اگر مشمول قوانین دیگری شد آن قوانین شدید تر در بار آنها اعمال خواهد شد

رئیس - موافقین باماده دوم قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد . شور در کلیات آخر است مخالفی نیست ؟ (گفته شد - خیر) موافقین با این لایحه قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد

۴ - شور و تصویب لایحه پرداخت وام به شهر داری برای توسعه برق

رئیس - شور لایحه دولت راجع به اجازه وام شهر داری برای توسعه برق تهران مطرح است . گزارش کمیسیون

لایحه شماره ۳۲۱۶۷ دولت راجع باستقرارتن از بانک ملی ایران برای توسعه و تکمیل کارخانه برق شهر داری در کمربتون بودجه مطرح و با توضیحاتی که از طرف نماینده دولت داده شد با ماده واحده پیشنهادی موافقت و اینك گزارش آنرا تقدیم مجلس شورای ملی مینماید . ماده واحده - مجلس شورای ملی بوزارت کشور اجازه میدهد که مبلغ بیست میلیون ریال برای توسعه کارخانه و شبکه برق شهر داری تهران باعتبار در آمد کارخانه از بانک ملی ایران وام گرفته و در مدت شش سال اصل و سود آن را مستهلک نماید .

رئیس - مذاکره در ماده واحده است . مخالفی نیست (خیر) رای گرفته میشود موافقین ورقة سفید خواهند داد .

(اخذ و شماره آراء بعمل آمده ۹۳ ورقة سفید شماره شد) رئیس - عده حاضر ۹۷ با کثرت ۹۳ رای تصویب شد

- اسامی رای دهندگان - آقایان : گودرزی - بیاضماکو - محط - آزادی - ابراهیم - سبسی - مسعودی خراسانی - دکتر طاهری ایوانی - مؤید احمدی - عزیزی - جهانشاهی - محمد طباطبائی - آصف ملتزاده - لاریجانی - جلالتی - مسعودی - تربیت - ناهید - آت استقبالیاری دکتر ادهم - حسین افشار - جرجانی - مولوی - رفیعی - معتمدی - دکتر بهرزی - بیرونند - مشیر درانی - یارسان - رحمت سعیدی - مؤدومی و کیلی - دکتر اهری - خواجوی - دکتر تاج بخش - تقاب - همراز - ساکینان - خواجه شجاع - دکتر سنگ - مصمم سنگ - نمازی - نوبخت - ارکاشی مشار - اسمعیل ملایری - اوجندی - موسی مرآت - دبستانی - حریری طلوع - میرزائی - ماک مدنی - دکتر نجفی - کازرونبای کاشف - دبستانی جعفر اصفهانی - ابراهیمی ریگی - اردبیلی - پناهی - فرز باغ - توابت - رضوی - دکتر سعیدی - عطاه الله پالیزی - ذوالقدر - مکره - افشار - تالینبی بیاض - تراقی - هدایت الله پالیزی - دهستانی - ناصری - اعتبار - یکور - محمد تقی شیرازی - قراکرو - شه دوست - کیخسرو شاهرخ - خواجه نوری دادور - مغیر فرهمند - دکتر جوان - حمزه تاش - محمد تقی استقبالیاری - ملکزاده آملی - جلدی - صفاری - بوداغبان - طهرانچی - مقدم

يك قانون هشتصد ماده‌ای با تمام تشریفات قانونی گذشته باشد یعنی شور اول آن در مجلس شده باشد و ماده بماده قرائت شده و پیشنهاد هائی هم در مواد از طرف و کلاه داده شده باشد و بیاید در کمیسیون دادگستری و در آنجا با مساعدت آقای وزیر دادگستری تمام مواد آن بحث شود بعد بهمان ترتیب شور دومش بگذرد و بیاید بمجلس و ماده بماده بگذرد این در تاربخ مشروطیت ما بی نظیر بود و اتفاقاً اسباب افتخاری است برای آقای وزیر دادگستری که موفق شدند در این دوره این قانون را با این تشریفات گذرانند لیکن لازم است که بنده عرض آقایان رسانم که این قانون اصول محاکمات در واقع همان قانون مدنی است یعنی قانون موجود حق است آن قانون موزن میکند که حق چیست و کسی بر حق است قانون اصول محاکمات ترتیب اجرای قانون مدنی است این بود که آقای وزیر دادگستری اسم آنرا گذاشتند قانون اصول محاکمات مدنی و اسم چندی هم فرهنگستان روی آن گذاشته و این را میخواسته عرض کنیم که اختصاص باین هشتصد ماده تداخت و بتوانیم بنده اینجا عرض کنم که در این دو سال فریب دم هزار ماده قانون گذشته چطور مثلاً در این قانون يك فصلش راجع برکالت است يك قانونی راجع بوکلاه گذشته است. يك فصلش راجع است بکارشناس و خبره يك قانونی راجع بکارشناسان گذشته است یکی راجع است به تصفیه که بیشتر از این چقدر کار تصفیه معطل میشد و این قانون تصفیه از مجلس گذشته است قانون اعزاز آنها از مجلس گذشته و همینطور دفاتر اسناد رسمی بعلمت اینکه سند در حزه ادله است و دفاتر اسناد رسمی هم قانونش از مجلس گذشته است پس در این دو سال در واقع کمیسیون دادگستری با موافقت نظر آقای وزیر دادگستری هفته دو جلسه داشته است يك جلسه برای اصول محاکمات يك جلسه آن این قوانین میگذاشته است که در حقیقت امروز این قانون با آن قوانین جامع شده است بعلمت اینکه وقتی که در عدلیه کار میرسید به کارشناس چقدر معطلی داشت لیکن يك قانونی برای این کار گذشت که

دیگر کار معطل نشود یا امور تصفیه همینطور تمام این قوانین از تصویب مجلس با تمام تشریفات گذشته و در کمیسیون هم دو شور شده و باز بنده عرض میکنم که در شور اول این قانون در خیلی از مواد آقایان پیشنهاد دادند و آمد در کمیسیون در کمیسیون هم در هر ماده بحث میشد و يك نظر باینکه ذکر میشد تمام آنها را آقای وزیر دادگستری يك داشت بگرداند که در شور دوم اصلاح بکنند و البته تصدیق میفرمایید که چون بین شورین خیلی فاصله شد همان آقایانی که در مجلس پیشنهاد داده بودند شاید در خاطر نداشتیم و در شور دوم دیدیم که فراموش کرده بودیم ولی بنده تشکر میکنم از آقای وزیر دادگستری که تمام را یاد داشت کرده بودند و رفتی که شور دوم میگردیم تذکر میدادند که در شور اول درین ماده نظر این بود و اینطور شد و اینطور اصلاح شده و بار دیگر شده اذله شان را میگفتند و عمارا قانع میکردند و يك چیز فراموش شده از پیشنهادات آقایان در کمیسیون و نه از نظریاتی که اعضا کمیسیون دادگستری داشتند تمام در موقع شور دوم بحث شد و مذاکره شد و به نظری که صحیح بود در قانون گنجانده شد و حقیقه بنده لازم دانستم در این موقع اولاً تشکر کنم از آقای وزیر دادگستری که واقعا مهمت عجیبی مصروف داشتند که در ظرف دو سال این قانون را از مجلس گذرانند و همچنین از اعضا کمیسیون دادگستری که واقعا در این دو ساله خدمت کردند و این دو هزار ماده را در کمیسیون گذرانند و امروز در مجلس تصویب میشود و فقط افتخاری که برای آقای وزیر دادگستری هست این است که این قانون در این مملکت خواهد ماند و این دوره مجلس موفق شد و يك قانونی مجلس گذرانند که از اول مشروطیت تا بحال نظیر نداشت فقط يك تذکره بنده لازم میدانم و در شور اول اولاً عرض کردیم و آن را هم آقای وزیر دادگستری فرمودند که اصلاح خواهیم کرد آنها مسئله اجراء است در این قانون همینطور که در شور اول عرض کردم معلوم نکرده که

مأمور اجرا کیست همینقدر مینویسد مأمور اجرا این کار را میکند بنده استدعا میکنم در نظر داشته باشند برای دوره آینده که انشاء الله قانون مجازات که مطرح خواهد شد این قانون اجرا را هم بهمان نظری که خودشان داشتند که مأمورین مخصوصی برای اجرا معین میشود آن قانون هم بیاید که این قانون از هیچ حیث نقص نداشته باشد که يك کسی که محاکمه میکند اطمینان داشته باشد که بعد از تمام تفصیلات با اجرا که میاید دیگر معطل نمیشود آنرا هم همانطور که فرمودند امیدواریم که در دوره آینده تکمیل شود و بنده عرض خودم را بابت جمله ختم میکنم عرب میگوید *این الصوت من عند الله و این کلام من خالقود* بیدالله فارس میگوید این همه آوازهها از لسانه بود (نمایندگان - احسنت احسنت)

رئیس - آقای وزیر دادگستری

آقای دکتر مین دفتری وزیر دادگستری - بیانات جامعی که آقای مؤید احمدی فرمودند آنچه را که مربوط بشخص بنده بود تشکرش را خودم جداگانه از ایشان خواهم کرد و نمیخواهم وقت مجلس را صرف این کار کنم و آنچه راجع به پیشرفت کارهای کشور بود البته جای خوشوقتی است که همه ماها در يك همچو موقعی که تحت توجهات اعلیحضرت همایون شاهنشاهی و مسائل کار از هر جهت در این کشور فراهم شده است افتخار خدمتگذاری داریم و هر کس در این دوره واقعا کار نکند خیانت کرده است برای اینکه دوره شده است که هر کس میتواند کار خودش را انجام بدهد و ما خوشوقتی که با تشریک مساعی مجلس شورای ملی بخصوص کمیسیون قوانین دادگستری که واقعا شرمنده هستیم که وقتشان را خیلی گرفتیم موفق شدیم این قانون را در این دوره تمام کنیم و واقعا همینطور که گفتند این اولین قانونی است که در تحت قریب هشتصد ماده با تمام تشریفات قانونی و با رعایت تمام مقررات قانون اساسی از مجلس شورای ملی گذشته است (صحیح است) و بد نیست که تذکر بدهم که این قانون در نتیجه تجربیات

سی ساله است یعنی بعد از سی سال آزمایش آنچه نظر ما را رسیده عملاً و عملاً در این قانون گنجانیدیم و میتوان گفت که این قانون جامع جدیدترین و کاملترین اصولی است که در آیین دادرسی تمام کشورهای مشتمل معمول است آنچه که خوب بوده و لازم بوده است اجتهاداً یا تقلیداً در این قانون گنجانیدیم و لازم میدانم بگویم که در آن حوصله و جدیتی که آقایان اعضا کمیسیون قوانین دادگستری در این دو ساله بخرج دادند تشکر کنم و اما راجع با اجرا و سایر فواید این راه میتوانم بشارت بدهم بآقایان که این قانون آئین دادرسی همانطور که تذکر دادند يك مشتمل هائی دارد از همه لازمتر راجع به اثبات است و امیدواریم که در دوره آینده يك قانونی که تقریباً از حیث حجم و اهمیت کمتر از این قانون آئین دادرسی نباشد بمجلس بیاید چون مسئله اثبات در دادگستری از همه چیز مهمتر است چون حاصل تمام کارهایی که میشود این است که يك حکمی اجرا شود اگر خوب اجرا نشود یا دیر اجرا شود فایده ندارد این است که يك قانونی هم برای اثبات در دست تهیه است و امیدواریم که در مجلس آینده تقدیم کنیم و همچنین قانون دیگری است مربوط بنگارهایی که در دادگاهها باید بشریب اداری اقدام بشود از قبیل کارهایی که بایستی در دادگاهها برای حفظ حقوق صغار که جهه محاکماتی و دادرسی ندارند برای اجرا که وصیت و امثال آن که دادگستری باید در آن مورد نظر داشته باشد و جهه محاکماتی ندارد که دوشرف داشته باشد و معروف با امور حسبه است و این قوانین در دست تهیه است و در مجلس آینده تقدیم خواهد شد باید قدر این روزها را بدانیم و از موجبات و زمینه که در این کشور برای همه نوع کار مفید فراهم شده است استفاده کنیم (نمایندگان - صحیح است)

رئیس - آقای جهانشاهی

جهانشاهی - آقای مؤید احمدی بطور تفصیل گزارش کمیسیون قوانین دادگستری را بمجلس شورای ملی عرضه داشتند دیگر بحال صحبت برای بنده نماند و همینطور که اینجا بیان کردند البته اینهمه آوازهها از لسانه بود ولی حقا از آقای

وزیر دادگستری هم باید تقدیر شود که با ما تشریح مساعی کرد و يك چنین قانونی که حقیقتاً اساس آسایش ملت ایران را تشکیل میدهد گذراند و بند لازم میدانم از اعضا کشمیریون عدلیه هم تشکر کنم که خیلی کمک کردند.

رئیس - رأی گرفته میشود به مجموع موارد این قانون با اصلاحاتی که آقای وزیر دادگستری تذکره دادند و باشد که اصلاح بشود موافقین قیام فرمایند (عموم نمایندگان برخاستند) با اتفاق تصویب شد.

۶- شور و تصویب لایحه طرز تقسیم محصول بین مالک و زارع

رئیس - لایحه تعیین سهم مالک و زارع ماده چهار قرائت شده است.

وزیر دادگستری - اگر اجازه بفرمایید جواب آقایان را عرض کنم.

رئیس - بفرمایید.

وزیر دادگستری - اینجا قبل از اینکه جواب بعضی از اعتراضاتی که راجع به ماده و از طرف بعضی از آقایان اظهار شده عرض کنم اجازه میخواهم که بندگانم بنوعی کلی بعنوان مقدمه عرض آقایان بکنم. این قانون البته میدانم يك قانون خیلی مهمی است برای اینکه يك اصلاح مهم اجتماعی است بهمین ملاحظه ما هم لازم دانستیم حد اکثر در حدی و احتیاط را در آن بگیریم تا اینکه از این قانون بهترین نتیجه ها حاصل شود. منظور ما و هدف ما از وضع این قانون این است که در جاهایی که اختلافات بین مالک و رعیت پیدا میشود چون این اختلافات لطمه بجرایان کشاورزی وارد میآورد این اختلافات را به بهترین وجهی جلو گیری و رفع کنیم این اختلافات از کجا ناشی است؟ کشور ما بواسطه يك حیات تریبی که در تمام شئون اجتماعی پیدا کرده يك چیز فانی از گذشته مانده است که بعضی از آنها هم شاید دلالی داشته است ولی امروز آن دلائل از اعتبار افتاده بایستی البته در تمام شئون اجتماعی ما تجدید نظر هائی کرد و وضعیت مردم را تطبیق کرد با وضعیت امروز (صحیح است) در مسئله

که از اتحاد شکل استعجاب میکردند یا بر عکس طرفدار مطلق اتحاد شکل هستند هر دو دسته ممکن است حقایق را بطوریکه بیان کردم توجه نکرده اند و امر بر هر دو دسته مشتمل باشد البته يك شرایطی ممکن است در گیلان باشد که در یزد نباشد اگر آن شرایط و عوامل که در گیلان است گر در یزد هم باشد البته در هر دو جا بر طبق آن شرایط یکسان عمل خواهد شد و منظور ما از این قانون این است که يك تعدیل واقعی بکنیم و هر جا که يك بی عدالتی شده است يك بی ترتیبی بوده است رفع کنیم و در نتیجه موجباتی که آن موجبات با اصلاحات و ترقی که کشور کرده است بی موضوع و بی دلیل شده است بایستی از بین برود و تعدیل کنیم ولی هر جایی که يك موجبات جغرافیائی یا طبیعی بوده است راجع به طرز تقسیم بهره مالکانه و امروز هم اگر نگاه کنیم بی بینیم که آن موجبات موجود است علت ندارد دست بزنیم برای اینکه تمام این نکات را ما در نظر بگیریم و با يك احتیاط کاملی جلو برویم این بود که صلاح ندانستیم جزئیات این قانون را یعنی جزئیات شرایط تقسیم را فعلاً به مجلس بیاوریم و باین مناسبت بوده است که موکول کرده ایم به آئین نامه که آن آئین نامه با يك اطلاعات جامع و با تجربه کافی و آزمایش تنظیم شود و طوری شود که در هر بخش که مقتضی بود بتدریج اجرا کنیم و بتدریج موفق شویم که این منظور را عملی کنیم و آن تعدیلی که در نظر داریم اجرا شود. این مطالب بطور کلی مقدمه بود برای اینکه ذهن آقایان روشن شود چه آنهاست که موافق بودند (البته با اساسی که گمان میکنم همه آقایان موافق باشند) (صحیح است) و آن آقایانی هم که در جزئیات نگرانی داشتند امید است که با این توضیحات بکلی رفع نگرانی آنها بشود. اما راجع بماده چهار در ایراد راجع بماده چهار شده است یکی اینکه قرارداد خصوصی کشی نباشد و بطور مطلق بنویسیم ای را مانعترانیم قبول کنیم برای اینکه اگر قرارداد کشی نباشد خودش اول اختلاف است و ما با این قانون میخواهیم که

اختلاف هر چه هست از بین ببریم و باید دیگر اجازه ندهیم که خود قانون هم يك باب اختلافی باز کند این است که این قید خیلی لازم است برای اینکه قرارداد تا کشی نباشد و ابتداء و انتهایش معلوم نباشد قابل رسیدگی نخواهد بود اما راجع به مسئله مدت قرارداد خصوصی این مدتی که ما اینجا تجدید کردیم فلسفه دارد اما اساس فرار داد خصوصی هم يك حسنی که دارد این است ممکن است يك وضعیت در يك محلی باشد که با آن قواعد کلی تطبیق نکند چون ما يك قانونی برای کشور می نویسیم و تمام جهات و جزئیات یعنی تمام موارد استثنائی را که نمیشود در يك کشور پیش بینی کرد پس اگر در يك گوشه يك قرار داد هائی است يك کیفیاتی است که او با قرارداد کلی منطبق نمیشود و مالک و زارع هم میل دارند بيك ترتیب خصوصی معامله بکنند البته مالک در ملك خودش سلطه دارد ما که نباید جلو گیری از سلطه او بکنیم ما که نباید جلو گیری از اصلاحاتی که مالک در ملك خودش میخواهد بکند بکنیم این است که پیش بینی کردیم این در واقع يك سوپایی است برای این قانون که اگر يك مواردی بود که يك قرارداد خصوصی بین مالک و زارع بود یا در آینده خودشان لازم دانستند قرار داد خصوصی تنظیم کنند او را معتبر شمردیم و خیلی هم مفید است ولی اگر بنا باشد در يك جایی يك موجباتی هست که روی آن موجبات يك قرارداد خصوصی منعقد شده است اگر بنا باشد آن وضعیت ابدی باشد اولادمانی با يك اصلاحاتی است که ما در نظر گرفتیم و بسا هست که بعد از مدتی آن موجباتی که آن قرار داد خصوصی را فراهم کرده است از بین میرود این است که باید قابل تجدید نظر باشد و آن استثنائات هم بطور از بین برود و اگر لازم باشد که يك استثنائی در اول قانون بکنیم این استثنائات ابدی نبایستی باشد و بایستی وقت داشته باشیم و اختیار داشته باشیم که آن ترتیب را از بین ببریم و تمام کشور تابع يك شرایط واحدی بشود این است که لازم دانستیم که اگر قراردادهائی بسته میشود محدود بمدت پنجسال باشد یعنی در پنجسال هم

نمیخواهیم حتماً ملغی بشود ولی برای اینکه دست طرفین باز باشد و به بیند اگر آن موجبات که سبب آن قرارداد شده است اگر باز معتبر است يك قرارداد دیگری می بندند ولی اگر موجبات فراهم نبود تابع مقررات عمومی میشوند. اما نکته که اینجا مورد نظر شد راجع به باغات بود فرمودند که این مدت درباره باغات ممکن است عادلانه نباشد و محتاج يك مطالعه زیادی است چون درختها نوعاً فرق دارد بعضی درختها اصلاً مدت زیادتری بیش از پنج سال لازم دارد تا بلور برسد و ممکن است این قید پنجسال جلوی بعضی از اصلاحات باغداری را بگیرد بنده هم مطالعه کردم دیدم این نظر قابل توجه است و تصمیم قطعی هم نمی شود گرفت که يك مدت دیگری معین کنیم این است که اگر آقایان موافق باشند برای رفع این اشکال در آخر این ماده این جمله اضافه میشود ماده ۴ بهمین وضعی که در خبر است خواهد بود با اضافه این جمله برای اینکه این جمله بما مجال خواهد داد که در این موضوع يك بررسیهای بیشتری بکنیم. نوشته میشود: که قراردادهای خصوصی (البته خصوصی هم باید کتبی باشد) قراردادهای خصوصی راجع به تقسیم محصول باغ اگر مدت داشته باشد تابع مدت مقرر خواهد بود و اگر بدون مدت تنظیم شده باشد تعیین مدت آن مطابق آئین نامه هیئت وزیران خواهد بود. بنابر این تصور میکنم که دیگر جای نگرانی برای احدی باقی نباشد و تمام مصالح را در نظر گرفته ایم. (نمایندگان - صحیح است).

رئیس - آقای اوحدی

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

اوحدی - بنده عرض خودم را پس گرفتم وقتی که میفرمائید کافی است.

رئیس - رأی میگیریم ماده چهارم موافقین برخیزند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. مذاکرات در طلبات است (اظهار شد مخالفتی نیست) رأی گرفته میشود نسبت بمواد چهار گانه پیشنهادی دولت موافقین قیام فرمایند (اغلب برخاستند) تصویب شد.

رئیس - موافقین با مرخصی آقای شهیدوست برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد.

[۸ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه]

رئیس - خاطر محترم آقایان مسیوق است که روز سه شنبه آخر این دوره قانون گذاری است و یکساعت و ربع

قبل از ظهر باید مجلس ختم شود این است که خواهش میشود آقایان قبول لطف کرده سه ساعت بظهر مانده شرف حضور داشته باشند که در موقع مجلس ختم شود (مجلس یک ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد) رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

[۷ - تصویب پنج فقره مرخصی]

رئیس - چند گزارش از کمیسیون عرایض و مرخصی است.

آقای دکتر اهری درخواست دشت روز مرخصی از تاریخ چهاردهم شهریور ۱۳۱۸ نموده اند و مورد موافقت کمیسیون واقع شده اینك گزارش آن تقدیم میشود.

رئیس - موافقین با مرخصی آقای دکتر اهری برخیزند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد. گزارش دیگر:

آقای متصف درخواست ده روز مرخصی از تاریخ ۱۸ شهریور ۱۳۱۸ نموده اند و مورد موافقت کمیسیون واقع شده اینك گزارش آن بعرض میرسد.

رئیس - موافقین با مرخصی آقای متصف برخیزند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. گزارش مرخصی آقای پشاهی.

آقای پاهی در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ماه ۱۳۱۷ بواسطه کسالت و لزوم معالجه بلر و با مسافرت کرده اند و شش ماه مسافرت ایشان طول کشیده درخواست تصویب این مدت را نموده اند کمیسیون عرایض و مرخصی با چهل روز از درخواست ایشان موافقت کرده اینك گزارش آن بعرض میرسد.

رئیس - موافقین با مرخصی آقای جعفر پاهی برخیزند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد. گزارش دیگر:

آقای خلیل حریری درخواست پانزده روز مرخصی از تاریخ ۱۱ شهریور ۱۳۱۸ نموده اند و مورد موافقت کمیسیون واقع شده اینك گزارش آن تقدیم میشود.

رئیس - موافقین برخیزند (عده زیادی قیام نمودند) تصویب شد. گزارش دیگر:

آقای شهیدوست درخواست دوازده روز مرخصی از تاریخ چهارم شهریور ۱۳۱۸ نموده اند و کمیسیون با درخواست ایشان موافقت نموده اینك گزارش آن تقدیم میشود.

قانون

راجع به جلوگیری از احتکار کالاهای مورد احتیاج

ماده اول - هیئت وزیران مجاز است از تاریخ تصویب این قانون تا یکسال برای جلوگیری از احتکار و گرانفروشی کالاهای مورد احتیاج عمومی کشور مقرراتی وضع و بموقع اجرا گذارد .
ماده دوم - متخلفین از مقررات مذکور در ماده (۱) به حبس تأدیبی از دو ماه تا شش ماه و جریمه نقدی از هزار تا ده هزار ریال و یا یکی از این دو مجازات محکوم خواهند شد .
این قانون که مشتمل بر دو ماده است در جلسه بیست و پنجم شهریور ماه یکهزار و سیصد و هجده بتصویب مجلس شورای ملی رسید .
رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

قانون

اجازه بیست میلیون ریال وام بوزارت کشور برای توسعه کارخانه و شبکه برق شهرداری تهران

ماده واحده - مجلس شورای ملی بوزارت کشور اجازه میدهد که مبلغ بیست میلیون ریال برای توسعه کارخانه و شبکه برق شهرداری تهران باعتبار درآمد کارخانه از بانک ملی ایران وام گرفته و در مدت شش سال اصل و سود آنرا مستهلك نماید .
این قانون که مشتمل بر يك ماده است در جلسه بیست و پنجم شهریور ماه یکهزار و سیصد و هجده بتصویب مجلس شورای ملی رسید .
رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

قانون

اجازه دو میلیون ریال وام بوزارت کشور برای ساختمان گورستان جدید تهران

ماده واحده - بوزارت کشور اجازه داده میشود برای ساختمان گورستان جدید و سایر متعلقات آن در تهران دو میلیون ریال از بانک ملی ایران وام نموده در مدت چهارسال اصلا و فرعا از محل فروش اراضی مستهلك نماید .
این قانون که مشتمل بر يك ماده است در جلسه بیست و پنجم شهریور ماه یکهزار و سیصد و هجده بتصویب مجلس شورای ملی رسید .
رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

قانون

آیین دادرسی مدنی

مقدمه - در کلیات

ماده ۱ - رسیدگی بکلیه دعاوی مدنی راجع بداد گامهای داد گسترده است مگر در مواردی که قانون مرجع دیگری معین کرده است . رسیدگی بدعاوی بازرگانی نیز جز در مواردی که تکلیف دیگری در قوانین خاص برای آن تعیین شده تابع این قانون است .

ماده ۲ - هیچ دادگاهی نمیتواند بدعوائی رسیدگی کند مگر اینکه شخص یا اشخاص ذینفع رسیدگی بدعوی را مطابق مقررات قانون درخواست نموده باشند .

ماده ۳ - دادگاههای دادگستری مکلفند بدعوی موافق قوانین رسیدگی کرده حکم داده یا فصل نمایند و در صورتیکه قوانین موضوعه کشوری کامل یا صریح نبوده و یا متناقض باشد یا اصلاً قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد دادگاههای دادگستری باید موافق روح و معنی قوانین موضوعه و عرف و عادت مسلم قضیه را قطع و فصل نمایند .

ماده ۴ - اگر دادرسی دادگاه بدادگستری موضوعه کشوری کامل یا صریح نیست و یا متناقض است و یا اصلاً قانونی وجود ندارد از رسیدگی و فصل دعوی امتناع کند مستلزم از احقاق حق محسوب خواهد شد .

ماده ۵ - دادگاه هر دعوی را با قانون تطبیق کرده و حکم آنرا تعیین مینماید و نباید بطور عموم و قاعده کلی حکم بدهد .

ماده ۶ - فتوای و قرار دعوایی که غیر بینه عمومی یا بر خلاف اخلاق حسنه است در دادگاه قابل ترتیب اثر نیست .

ماده ۷ - رسیدگی ماهیتی بهر دعوائی در درجه (نخستین و پژوهش) خواهد بود مگر در مواردیکه قانون استثنای کرده باشد .

ماده ۸ - بهر وقت هیچ دعوائی نمیتوان در درجه پژوهش رسیدگی نمود مگر آنکه در درجه نخستین در آن باب حکمی صادر شده است مگر در مواردی که در قانون استثناء شده باشد .

ماده ۹ - هیچ مقامی و هیچ اداره دولتی نمیتواند حکم دادگاه دادگستری را تغییر دهد و یا از اجرای آن جلوگیری کند مگر خود دادگاهی که حکم داده و دادگاه بالاتر آنها در مواردیکه قانون معین میکند .

باب اول - در صلاحیت دادگاهها

فصل اول - در صلاحیت ذاتی دادگاهها

ماده ۱۰ - رسیدگی نخستین بدعوی مدنی راجع بدادگاههای شهرستان بر دادگاههای بخش است جز در مواردیکه قانون مرجع دیگری معین کرده باشد .

ماده ۱۱ - پژوهش احکام و قرارهای قابل پژوهش دادگاههای بخش راجع بدادگاههای شهرستان است .

ماده ۱۲ - رسیدگی پژوهشی احکام و قرارهای قابل پژوهش دادگاههای شهرستان و احکام و قرارهای قابل پژوهش دادگاههای بخش در مواردیکه دادگاههای تمیز بدعوی راجعه بدادگاههای شهرستان رسیدگی مینمایند راجع بدادگاههای استان است .

فصل دوم - در صلاحیت نسبی دادگاهها

مبحث اول - در صلاحیت نسبی دادگاههای بخش

ماده ۱۳ - امور راجع بدادگاههای بخش از قرار زیر است .

۱ - دعوی راجع باموال اعم از منقول و غیر منقول و دیون و منافع و زمین و خسارات ناشیه از ضمان قهری و جرم در صورتیکه خواسته بیش از دو هزار ریال باشد .

۲ - مطالبه تخلیه ید از اعیان مرهونه و مستأجره و امثال آن مگر در صورتیکه مدعی علیه مدعی مالکیت شده و ادعای خود را بطور مستقیم یا غیر مستقیم بموجب سند مستند بانقل از مدعی بعبود که در اینصورت دادگاه بخش وقتی

صلاحیت خواهد داشت که بهی بیش از ده هزار ریال باشد .

۲ - کلیه دعوی راجعه بحقوق ارتدقی از قبیل حق الوکاله و حق اجرتی و حق خرد چاه قنات در منک دیگری و امثال آن در هر میزانی که باشد و حقوق انتفاعی در صورتیکه بهی آن را از تصرف اصاب دادگاه بخش باشد .

۳ - دعوی راجعه بحقوق مالی از قبیل حق فسخ و حق فسخ دعوای معارض و بی شرطی سند در صورتیکه متعلق حق با مورد معامله بیش از ده هزار ریال باشد .

۴ - دعوی مزاحمت و تعهد از حق و تصرف عدوانی در بین غیر مشتکول در هر میزانی که باشد .

۵ - دعوی راجع به شرفی که بهی معین بدستگرمالی در بی توفی از نسبت و تعهد اشراف و مقاصد نسبت مشایخ اعیان بر گناه و استناد امثال آن .

۶ - مطالبه واهی بشروط و وجوه راجعه بمعاملات وقراردادهای غیر ایشانه در ضمن معامله و قرار داد امرواح شده و یا بنای معامله بر آن بوده و دادگاه عرفاً معامله بهی بر آن باشد مشروط بر اینکه مورد مطالبه قانونی از وی نباشد و الا اصاب دادگاه بخش معتبر خواهد بود .

۷ - درخواست قرار در صورتیکه اذیت محض از احوال مردم در صورتیکه اذیت محض باشد اصاب آن حیث به معتبر است .

۸ - درخواست تعیین و حفظ دلائل و امثال آن .

۹ - درخواست سلب مالکیت در هر میزانی که خواسته باشد .

۱۰ - درخواست تصدیق اجساد و امثال آن .

ماده ۱۴ - دادگاه بخش در صورت از ایسی طرفین دعوی بهر دعوی تا هر میزانی که باشد رسیدگی خواهد نمود .

ماده ۱۵ - اگر در مقرر دادگاه بخش دادگاه شهرستان نباشد دادگاه بخش بهر مورد نیز رسیدگی خواهد نمود .

۱ - دعوی که خواسته آن تعیین است هر چه باشد .

۲ - نسبت اختلافات راجعه بسند ثبت احوال .

ماده ۱۶ - دعوی زیر بدادگاههای بخش راجع است اگر چه خواسته در حدود اصاب آن باشد :

۱ - دعوی راجع بدیون

۲ - دعوی راجعه بفصل امتیازی که از طرف دولت داده میشود

۳ - دعوی راجعه بمالک مستغنی و غیره و علاقه بانزادگی و حق التالیف و حق اختراع و کلیه حقوق غیر مالی

مثل تولیت و نسب و وصایت

مبحث دوم - در صلاحیت نسبی دادگاههای شهرستان

ماده ۱۷ - بجز آنچه که مطابق مبحث فوق داخل در صلاحیت نسبی دادگاههای بخش است دادگاههای شهرستان بکلیه دعوی مدنی بطریقی که در مبحث سوم مقرر است رسیدگی مینمایند .

ماده ۱۸ - پژوهش احکام و قرارهای دادگاههای بخش که قابل پژوهش است در دادگاه شهرستانی بعمل میآید که دادگاههای بخش نامبرده در حوزه آن واقعند مگر در مواردی که مطابق ماده ۱۳ راجع بدادگاههای استان است

ماده ۱۹ - در بقاطی که دادگاه بخش است دادگاههای شهرستان بدعوی نیز رسیدگی مینمایند که داخل

در صلاحیت دادگاههای بخش است در اینصورت حکم دادگاههای نامبرده که خواسته آن بیش از پانصد ریال نباشد قطعی و غیر قابل پژوهش است و مرجع پژوهش فرارها و احکامی که قابل پژوهش است نزدیکترین دادگاه شهرستان خواهد بود مگر اینکه وزارت دادگستری دادگاه شهرستان دیگری را معین نماید.

ماده ۲۰ - مرجع رسیدگی باختلافات مربوط به اسناد ثبت احوال اتباع ایران که در خارج کشور بوسیله مأمورین مربوطه صادر شده باشد دادگاه شهرستان تهران است.

مبحث سوم - در مقررات مشترکه راجع به صلاحیت نسبی دادگاهها

ماده ۲۱ - دعوی راجعه بدادگاههایی که رسیدگی نخستین منمابند باید در همان دادگاهی اقامه شود که مدعی علیه در حوزه آن اقامتگاه دارد و اگر مدعی علیه در ایران اقامتگاه ندارد در صورتیکه در ایران محل سکونت موقتی داشته باشد در دادگاه همین محل باید اقامه گردد و هر گاه در ایران به اقامتگاه و به محل سکونت موقتی داشته ولی در ایران مال غیر منقول دارد دعوی در دادگاهی اقامه میشود که مال غیر منقول در حوزه آن واقع است و هر گاه مال غیر منقول هم نداشته باشد مدعی میتواند در دادگاه محل اقامت خود اقامه دعوی کند.

ماده ۲۲ - در دعوی بزرگانی و هم چنین در هر دعوی راجعه باموال منقوله که از عقود و قرارداد ناشی شده باشد مدعی میتواند بدادگاه محلی رجوع کند که عقد و قرارداد در آنجا واقع شده و یا تعهد در آنجا باید انجام شود.

ماده ۲۳ - دعوی راجعه بغير منقول اعم از دعوی مالکیت و سایر حقوق راجعه بآن در دادگاهی اقامه میشود که مال غیر منقول در حوزه آن واقع است اگر چه مدعی و مدعی علیه هم در آن حوزه مقیم نباشند.

ماده ۲۴ - درخواست تعیین دلائل و امارات از دادگاه بخشی میشود که دلائل و امارات مورد درخواست در حوزه آن واقع است.

ماده ۲۵ - دعوی مزاحمت و تمنع از حق و تصرف عدوانی در دادگاه بخشی اقامه میشود که موضوع دعوی در حوزه آن واقع است.

ماده ۲۶ - در صورتیکه خواسته مال منقول و غیر منقول باشد مدعی میتواند در دادگاهی که مال غیر منقول در حوزه آن واقع است و یا در دادگاه محل اقامت مدعی علیه اقامه دعوی کند بشرط اینکه دعوی در هر دو قسمت ناشی از يك منشأ شده باشد.

ماده ۲۷ - هر گاه يك ادعا راجع بچند مدعی علیه باشد که در حوزه های دادگاههای مختلفه اقامت دارند و یا راجع بچند مال غیر منقول باشد که در حوزه های دادگاههای مختلفه واقع شده اند مدعی میتواند یکی از دادگاههای نامبرده رجوع کند.

ماده ۲۸ - هر دعوی که در اثناء رسیدگی بدعوی دیگری از طرف مدعی یا مدعی علیه یا شخص ثالثی یا از طرف متداعیین اصلی در ناک اقامه شود دعوی طاری نامیده میشود و این دعوی اگر بدعوی اصلی ناشی از يك منشأ باشد و یا بدعوی اصلی ارتباط کامل داشته باشد در دادگاهی اقامه میشود که دعوی اصلی در آنجا اقامه شده است مگر اینکه دعوی طاری از صلاحیت ذاتی دادگاه خارج باشد در این صورت اگر رسیدگی بدعوی اصلی متوقف بیه رسیدگی بدعوی طاری نباشد دعوی اصلی موقوف میماند تا دعوی طاری در دادگاهی که صلاحیت رسیدگی بآنها دارد خاتمه پذیرد.

ماده ۲۹ - در مورد قسمت اخیر ماده بالا دادگاه باید دادخواست راجع بدعوی طاری را بدادگاه صلاحیت دار بفرستد و هر گاه مدعی دعوی نامبرده را بدادگاه صلاحیت دار تا یکماه تعقیب نکند دادخواست نسبت بدعوی طاری بلا اثر

و دادگاهی که مشغول رسیدگی بدعوی اصلی بوده رسیدگی و حکم نخواهد داد.

هر گاه دعوی اصلی در دادگاه بخشی بوده و دعوی طاری از حد اقصای دادگاه بخشی خارج باشد در اینصورت دعوی اصلی نیز باید بدادگاه شهرستان صلاحیت دار احاله شود مگر اینکه طرفین دعوی بترسدگی دادگاه بخشی تراخی نمایند.

ماده ۳۰ - عنوان احتساب و قیمت و هر اظهاری که ذمعه محسوس شود دعوی طاری بوده و مشمول دو ماده بالا نخواهد بود.

ماده ۳۱ - هر گاه شخص اولی بکسب طلب بپردازد و در دادگاری میشود بموجب اسناد و امارات قویه ثبت نماید که دعوی فقط برای انتزاع مال از دادگاهی که قانونا مرجع رسیدگی است اقامه شده میتواند احاله دعوی بدادگاه صلاحیت دار درخواست نماید و در اینصورت دادگاه هر گاه بترسدگی در حق است امر قبول نکند.

ماده ۳۲ - در دعوی راجعه بترک منقوله متوفی در صورتی که دعوی همین بمراتب باشد به از طرف اشخاصی اقامه شود که خود را از حقوق در اتمه یا قسمتی از ترکه متوفی اندر چند خرد شده در وجه راجع بوصولی متوفی باشد و یا که ترکه تفسیر شده در دادگاه محلی اقامه می شود که آخرین اقامتگاه متوفی در ایران است آن محل است و یا اگر آخرین اقامتگاه متوفی معلوم نباشد دعوی نامبرده راجعه بدادگاهی است که آخرین محل سکونت متوفی در ایران در حوزه آن دادگاه است.

ماده ۳۳ - دعوی بطلان تقسیم بزرگانگی است که تقسیم بزرگانگی آن دادگاه بعمل آمده است.

ماده ۳۴ - دعوی توقف امر از آنکه از طرف خود بزرگانگی یا از طرف ستمکارها یا از طرف دادستان باشد باید در دادگاهی که اقامتگاه بزرگانگی در آنجا واقع است اقامه شود.

هر گاه بزرگانگی متوقف در ایران اقامتگاه نداشته باشد دعوی توقف در دادگاهی اقامه میشود که بزرگانگی شعبه یا نمایندگی برای معاملات در حوزه آن دارد و یا بقره داشته است.

ماده ۳۵ - دعوی راجع بترک منقوله بزرگانگی که مرکز اصلی آن در ایران است باید در مرکز اصلی ترکت اقامه شود.

ماده ۳۶ - دعوی مربوط بصلی ترکت و دعوی بین شرکت و شرکا و اختلافات حاصله بین شرکا و همچنین دعوی اشخاص خارج بترک متداعی که ترکت بقی است در امور صورت برچیدگی تا وقتی که تصفیه امور ترکت در جریان است در مرکز اصلی ترکت اقامه میشود.

ماده ۳۷ - در دعوی ناشی از تعهدات ترکت در مقابل اشخاص خارج اشخاص خارج میتوانند دعوی خود را در محلی که تعهد در آنجا واقع شده یا محلی که کالا باید تسلیم گردد یا جایگه پول باید پرداخت شود اقامه نمایند.

ماده ۳۸ - اگر شرکت دارای شعبه متعدده در جاهی مختلف باشد دعوی ناشیه از تعهدات هر شعبه یا اشخاص خارج باید در دادگاه محلی که شعبه طرف معامله در آن واقع است اقامه شود مگر آنکه شعبه نامبرده برچیده شده باشد که در این صورت دعوی نامبرده نیز در مرکز اصلی ترکت اقامه خواهد شد.

ماده ۳۹ - دعوی اعراض نسبت بخواستنه در صورتیکه ضمن رسیدگی بدعوی اصلی اظهار شود در دادگاهی که دعوی اصلی مطرح است رسیدگی میشود و در صورتی که بعد از صدور حکم و قطعیت آن اقامه شود در دادگاهی رسیدگی میشود که حکم نخستین را صادر کرده است.